

Poznámka autorky

Centrum Ngawy, 2014

Tibet byl po staletí znám jako království poustevníků. Jeho kouzlo se skrývalo za přirozenou bariérou Himálaje a teokratickou vládou uzavřenou okolnímu světu, v jejímž čele se střídali dalajlamové, považovaní za převtělení svého bezprostředního předchůdce. Literatura devatenáctého a dvacátého století věnovaná Tibetu se hemží příběhy cizinců, kteří se pokusili proklouznout za hranice Tibetu v přestrojení za mnicha nebo poustevníka.

Dnes nezavírají dveře Tibeťané, ale Komunistická strana Číny. Čína vládne Tibetu od roku 1950 a vůči zahraničním návštěvníkům

se chová jako mimořádně neochotný dveřník. Ve Lhase se nachází moderní letiště s bankomaty a pobočkou fastfoodového řetězce Burger King, které proměnilo někdejší svaté město v turistickou past určenou téměř výhradně čínským výletníkům. Cizinci musí před cestou do Tibetské autonomní oblasti, jak toto území nazývá Čínská lidová republika, získat zvláštní povolení ke vstupu. Zmíněné povolení je jen vzácně udělováno akademikům, diplomatům, novinářům či komukoli se sklonem pokládat nepříjemné otázky. Východní výspy Tibetské náhorní plošiny, sousedící s čínskými provinciemi S'-čchuan, Čching-chaj, Kan-su a Jün-nan, jsou teoreticky přístupné všem držitelům platného čínského víza, ale v praxi jsou cizinci často zastaveni na kontrolních stanovištích nebo nedostanou povolení ubytovat se v hotelu.

Já jsem do Pekingu přijela v roce 2007, rok před letní olympiádou, jako dopisovatelka *Los Angeles Times*. Čína se, coby uchazeč o pořádání olympijských her, zavázala k významnému pokroku v otázce dodržování lidských práv a zpřístupnění země novinářům. Ve skutečnosti však země zůstávala reportérům z valné části uzavřená. Jedním z nejméně dostupných míst byla Ngawa (někdy také psáno Ngaba).

Městys Ngawa je prakticky neznámý. Objeví-li se na mapách s anglickými popisky, říká se mu čínským jménem A-pa. S výslovností tibetského jména, které začíná nosovkou „ng“, mají někteří cizinci potíže, ale v závislosti na tibetském dialektu zní přibližně jako Naua nebo Naba.

Čínským komunistům je Ngawa trnem v oku již od třicátých let dvacátého století. Nemine deset dvanáct let, aby tu nevypukly protivládní demonstrace, které po sobě tradičně zanechají další spoušť a další mrtvé. Tibeťané následují učení čtrnáctého dalajlamy Tändzin Gjamccha, jemuž byla udělena Nobelova cena míru jakožto stoupenci nenásilí, a v tomto kontextu stojí za povšimnutí, že ke ztrátám na životech dochází v posledních letech převážně na tibetské straně. Během ngawských protestů v roce 2008 začaly čínské jednotky střílet do demonstrantů a zavinily smrt několika

desítek lidí. V roce 2009 se buddhistický mnich polil benzinem na hlavní ngawské třídě a požadoval návrat dalajlamy, který žije v indickém exilu. Po tomto činu se vzedmula vlna sebeupalování. Do této chvíle spáchalo sebevraždu upálením 156 Tibeťanů, přičemž téměř třetina pochází z Ngawy nebo jejího okolí; poslední případ byl zaznamenán v listopadu 2019. Tato úmrtí jsou pro Peking velice nepříjemná, protože jsou v rozporu s oficiálním tvrzením, že Tibeťané jsou pod čínskou kuratelou spokojeni.

Po prvních sebevraždách začaly čínské úřady bránit novinářům ve vstupu do Ngawy s dvojnásobným úsilím. U vjezdu do města se objevila nová kontrolní stanoviště s protitankovými překážkami, barikádami a milicionáři, kteří nahlíželi do aut, aby odhalili každého cizince, jenž by se pokusil proniknout dovnitř. Někteří neo-hrození novináři se s větším či menším úspěchem krčili na zadních sedadlech a snažili se nenápadně vysunout kameru z okýnka, jako by to byl periskop.

Novináři jsou věční rebelové. Když nám řeknou, že někam nemáme, nepochybně se tam pokusíme dostat. Ve své poslední knize jsem psala o Severní Koreji a musím přiznat, že mě tohle téma lákalo i proto, že jde o zemi, kam se západní turista jen tak nepodívá. Jakmile jsem se rozhodla, že se budu detailně věnovat jednomu tibetskému městečku, zaměřila jsem se na Ngawu. Chtěla jsem se dozvědět, co je na ní tak výjimečného a proč to čínská vláda tak úzkostlivě tají. Proč je tolik místních obyvatel ochotných zničit své tělo jednou z nejděsivějších metod, jakou si lze představit?

Mimoto ve mně Tibet vzbuzoval zvědavost typickou pro člověka ze Západu. Ačkoli nejsem buddhistka a nehledám útěchu v náboženských učeních Dálného východu (a po pravdě ani Západu), uvědomovala jsem si, že Tibet je místo prodchnuté duchovností, z níž vzešla bohatá kultura, filozofie a literatura vybočující z našeho stále homogennějšího světa. Protože jsem studovala čínské dějiny, znala jsem základní informace o čínské invazi a dalajlamově útěku. Ale o samotných Tibeťanech jsem měla jen matnou představu, nepočítám-li kliše ztělesňované svatými muži s propadlými

tvářemi dlíciými v jeskyních nebo veselými nomády přebírajícími modlitební korálky. Jak se asi žije Tibeťanovi v jednadvacátém století na okraji moderní Číny?

Technologie do velké míry zभावila svět tajemství. Google Earth nám umožňuje přenést se několika kliknutími do nejdlehlějších koutů světa, ale nedokáže nám vysvětlit, co se tam dole na Zemi děje. Do Ngawy jsem musela osobně.

Zde je na místě zmínit něco málo ze zeměpisu: Do Tibetské autonomní oblasti vyhlášené čínskou vládou spadá z historických důvodů, o nichž bude v této knize ještě řeč, pouze polovina Tibetské náhorní plošiny. Většina Tibeťanů žije v enklávách uvnitř provincií S'-čchuan, Čching-chaj, Kan-su a Jün-nan, které leží mimo „oficiální Tibet“, ale proto ještě nejsou o nic míň tibetské. V posledních desetiletích se východní část náhorní plošiny dokonce stává samotným srdcem Tibetu, kde se rodí neúměrně vysoký počet slavných tibetských hudebníků, filmových režisérů, spisovatelů, aktivistů a lamů, včetně současného dalajlamy.

Městys Ngawa leží v provincii S'-čchuan, přibližně v místě, kde se Tibetská náhorní plošina střetává s Čínou, což z něj činí svého druhu frontovou linii. Kdo chce městečko navštívit, obvykle cestuje přes Čcheng-tu, hlavní město s'čchuanské provincie a jedno z nových čínských megaměst.

Je třeba opustit křiklavý nevkus nových nákupních středisek s butiky nabízejícími značky Gucci a Louis Vuitton i vysokopodlažní bytové domy, vyjet na dálniční okruh a potom zamířit na sever do hor. Vzdušnou čarou je to do Ngawy jen 350 kilometrů, ale jízda přes pohoří Čchiung-laj, deštnými pralesy mírného pásu, které jsou přirozeným domovem milovaných čínských pand, zabeře celý den. Vůz stoupá úzkými serpentínami smáčenými pramínky, které stékají z kamenitých svahů. Jakmile vyjede na náhorní plošinu, stromy ustoupí a objeví se otevřená krajina. Přečhod je to tak prudký, jako byste vstoupili do tajemné skříně a vystoupili v jiné dimenzi.